

Trollhättan 29/1 2021

VERDANDI – Arbetarnas socialpolitiska organisation

Till Socialdepartementet

Remissvar

Hållbar socialtjänst – En ny socialtjänstlag (SOU 2020:47)

Verdandi har inbjudits att lämna yttrande över betänkandet "Hållbar socialtjänst – En ny socialtjänstlag" (SOU 2020:47). Sista svarsdag är 1 februari 2021.

Vi i Verdandi är positiva till en översyn av socialtjänstlagen. Vi är också positiva till många av utredningens förslag och slutsatser. Till delar av utredningens förslag lämnar vi synpunkter i detta remissyttrande.

Dock vill vi från början slå fast det orimliga i att tillsätta en utredning med direktiv som utesluter att förslag som lämnas kommer att kosta mer än dagens tillämpning av lagen. Det är en ovärdig inskränkning av utredarens möjligheter att föreslå förbättringar i lagstiftningen. Vi i Verdandi kan redan nu se ett antal områden där det kommer att bli nödvändigt att skjuta till medel för att målsättningarna i lagen ska kunna uppnås.

Som allra mest orimligt framstår det att utredningen inte haft möjlighet att diskutera försörjningsstödet. Vi i Verdandi möter dagligen människor i behov av samhällets stöd för att klara sig under kortare eller längre perioder. Vi har många invändningar mot hur försörjningsstödet tillämpas idag och de tolkningar som görs och som leder till att fattiga människor ska förnedras och fråntas de flesta ägodelar för att överhuvudtaget komma ifråga för att uppbära försörjningsstöd. Dessutom är nivån på stödet så låg att det inte täcker det mest nödvändiga för att få vardagen att gå ihop.

En ny socialtjänstlag

Verdandi välkomnar utredningens förslag om en ny socialtjänstlag. Vi är också anhängare av utredningens förslag till ramlagstiftning som princip. Det är bra att lagen är indelad i avdelningar.

6.3 Ändring av begrepp

Verdandi instämmer i förslaget att göra begrepps användningen mer enhetlig. Verdandi är starka anhängare av argumentationen till varför begreppet "missbrukare" inte längre ska användas.

7.3.4 Socialtjänsten ska ha ett förebyggande perspektiv

Vi i Verdandi är positiva till införandet av ett förebyggande perspektiv som ett av socialtjänstens mål. Detta är en förutsättning för en hållbar socialtjänst. Men vi är också övertygade om att det med ett förstärkt förebyggande perspektiv kommer att krävas ytterligare resurser under lång tid framöver.

7.4.3 Socialtjänsten ska inriktas på att vara lätt tillgänglig

Vi i Verdandi är positiva till att socialtjänsten ska vara lätt tillgänglig. Tillgängligheten bör också utformas så att alla som behöver insatser enligt Socialtjänstlagen med lätthet ska kunna finna ut hur den enskilde kan få stöd, vilka instanser den enskilde i första hand ska vända sig till och var man kan få hjälp med ansökan. Särskilt viktigt är det att tillgängligheten anpassas till personer med psykiska eller kognitiva funktionsnedsättningar.

9.4.5 Sociala aspekter och social miljö i kommunens planeringsarbete

Verdandi anser att det är nödvändigt att stärka socialtjänstens roll i samhällsplaneringen. Vi är därför positiva till förslaget om att plan- och bygglagen ska kompletteras med ett krav på att hänsyn ska tas till sociala aspekter. I utformandet av sociala miljöer bör socialtjänsten ha en särställning i plan- och bygglagen. Detta bör även gälla för bostadsförsörjningsprogram.

10.3.5 Bestämmelserna om särskilda avgifter upphävs

Vi i Verdandi motsätter oss förslaget i utredningen att bestämmelserna om särskild avgift i nuvarande socialtjänstlag upphävs. Den särskilda avgiften har bidragit till att öka rättssäkerheten för den enskilde. I denna del ställer vi i Verdandi oss bakom det särskilda yttrandet av expert Monica Jacobsson (s. 1223).

13.2.5 Det införs krav på ett respektfullt bemötande

De beskrivningar som finns av brister i bemötande inom socialtjänsten stämmer tyvärr väl överens med de erfarenheter vi i Verdandi har. Vi har nyligen gett ut en skrift – ”En socialtjänst för människors bästa” – där erfarenheter av bemötande inom socialtjänsten redovisas. Dessa berättelser får oss att mycket starkt poängtera utredningens förslag om respektfullt bemötande av enskilda. Ett respektfullt bemötande är nödvändigt för att insatser ska få önskad effekt.

14.3.1 Krav på vetenskap och beprövad erfarenhet

Verdandi instämmer i att utvecklingen av en kunskapsbaserad socialtjänst måste fortsätta och stärkas. Därför är vi positiva till införandet av en ny bestämmelse i socialtjänstlagen om att verksamheten ska bedrivas i överensstämmelse med vetenskap och beprövad erfarenhet. Ett sådant krav i lagstiftningen skapar långsiktiga och stabila förutsättningar för att driva på utvecklingen av vetenskapliga metoder inom socialtjänstens verksamheter.

15.10.7 Personuppgifter som får behandlas

Frågan om register och statistik är känslig och måste behandlas med försiktighet. Många brukare och personer med erfarenhet av socialtjänst bär med sig negativa erfarenheter av myndigheter. Verdandi befarar att alltför omfattande registerhållning och statistikinhämtning kan fungera avskräckande för personer i behov av insatser. Vi vill också starkt betona att register inom socialtjänsten inte ska läggas ut till privata företag.

16.4.2 Ett mer ändamålsenligt begrepp än skälig levnadsnivå

Utredningen anser att bistånd för livsföringen borde tillförsäkra den enskilde ”goda levnadsförhållanden” vilket Verdandi helhjärtat instämmer i. Det absurda är att utredaren är förhindrad att föreslå denna ändring - som det finns goda argument för - eftersom direktiven inte tillåter förslag som kommer att kosta pengar. Vilket märkligt sätt från regeringens sida att tillsätta en utredning som redan från början hindras från att föreslå förbättringar! Verdandi föreslår att begreppet ”goda levnadsförhållanden” används för såväl ekonomiskt bistånd som för övrigt bistånd.

Införandet av jämställdhet som mål för socialtjänsten tror vi också kan öka förutsättningarna för goda levnadsförhållanden för alla i samhället.

Vi i Verdandi vill varna för att öppna upp för privata utförare då detta kan innebära kostnadsökningar eftersom privata utförare av vinstintresse kan vilja behålla individen i insatser så länge det går. Det är också mycket viktigt att insynen hos eventuella privata utförare förbättras.

17.3.3 Vilka insatser ska kunna tillhandahållas?

Vi i Verdandi vill varna för att vissa insatser från kommuner blir frivilliga. Vi vill inte se en utveckling som innebär att ojämlikheten ökar och att det för den enskilde inte klart framgår vilka rättigheter varje individ har. Likvärdigheten är, som utredningen mycket riktigt påpekar, en grundbult i välfärden. Den får inte äventyras med alltför stora skillnader mellan kommuner eller mellan olika utförare.

19.2.3 Bestämmelsen om barnets bästa anpassas till barnkonventionens lydelse

Verdandi ställer sig bakom utredningens förslag om att stärka lydelsen kring barnets bästa. Att det ska ske en bedömning utifrån barnets bästa samt att vid bedömningen av barnets bästa ska hänsyn även tas till barnets åsikter stärker barnrättsperspektivet ytterligare. Barnrätten stärks också med bestämmelsen om utökad möjlighet att samtala med barn utan vårdnadshavarens samtycke. Detta är bra och enligt Verdandi helt i linje med att Barnrättskonventionen nu införlivats i svensk lag.

Författningskommentar

8 kap Boende och andra insatser

I kapitlet beskrivs särskilda grupper som äldre och personer med funktionsnedsättning. En skillnad framkommer vad gäller bistånd. För de äldre finns en skrivning av vad som socialtjänstlagen ska erbjuda som innehåller beskrivningar som rör att leva och bo självständigt, trygga förhållanden, goda bostäder, tillgång till lättåtkomliga tjänster och insatser i hemmet, särskilda boendeformer och tillgång till personal med olika språk.

För personer med funktionsnedsättning finns två paragrafer som beskriver vad som ska erbjudas. Deltaga i samhällets gemenskap och bostäder med särskilt stöd. Många personer som har funktionsnedsättningar tillhör inte LSS utan hänvisas till socialtjänstlagens stöd i sin livsföring. Att utelämna denna grupp genom att minimera beskrivningen av kommunens skyldighet enligt lagen är att diskriminera en stor grupp i samhället som därigenom inte får det lagen ger rätt till. Det vill säga möjlighet till jämlika och jämställda levnadsvillkor.

Övrigt

Slutligen vill Verdandi påpeka att samverkan mellan det offentliga och civilsamhällets organisationer fått en mycket styvmoderlig behandling av utredningen. Folkrörelser och civilsamhällets organisationer har mycket att bidra med, framförallt när det gäller brukarperspektivet och förankring i den verklighet som många lever i som behöver stöd av socialtjänsten.

Brukarmedverkan nämns på några ställen men enbart i form av medverkan från enskilda. Vi i Verdandi har stor erfarenhet av brukarmedverkan från organisationer i form av till exempel brukarstyrda brukarrevisioner. Det är nödvändigt för socialtjänsten att öppna upp för revisioner gjorda av brukarna själva för att kunna förbättra sin verksamhet och sitt bemötande.

För VERDANDI – arbetarnas socialpolitiska organisation

Rasken Andreasson
Ordförande